

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІОТЕХНОЛОГІЙ ТА АКВАКУЛЬТУРИ
КАФЕДРА ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА І ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ
ТВАРИННИЦТВА

До захисту допущено»
Завідувач кафедри
к. с.-г. н., доцент
_____ Тетяна ПУШКАР
« _____ » _____ 2026

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»
освітньої програми «Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва»
за спеціальністю 204 Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва

**АНАЛІЗ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ РЕМОНТНОГО МОЛОДНЯКА
ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ В УМОВАХ ТОВ «АГРОФІРМА «КОДИМА»
ПОДІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Науковий керівник: к. с.-г. н., доцент
кафедри технології виробництва і
переробки продукції тваринництва
Валентина ЯСЬКО

Рецензент: к. с.-г. н., доцент кафедри
генетики, розведення та годівлі с.-г. тварин
Ігор НІКОЛЕНКО

Виконала здобувачка першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
денної форми навчання
освітньо-професійна програма «Технологія
виробництва і переробки продукції
тваринництва»
спеціальність 204 Технологія виробництва і
переробки продукції тваринництва
Євеліна ЧЕРЕПАХА

*Засвідчую, що кваліфікаційна робота
містить результати власних досліджень.
Використання ідей і текстів інших авторів
має посилання на відповідне джерело.*

_____ С. ЧЕРЕПАХА

ЗМІСТ

Реферат
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....
Вступ.....
1. Огляд літератури.....
1.1. Технічні аспекти вирощування телят у профілакторний період.....
1.2. Вирощування молодняку великої рогатої худоби у молочний період.....
1.3. Годівля та утримання ремонтних телиць в післямолочний період.....
1.4. Заключення з огляду літератури.....
2. Матеріал, умови і методика виконання роботи.....
2.1. Місце та об'єкт досліджень.....
2.2. Методика виконання роботи.....
3. Розрахунково-технологічна частина.....
3.1. Характеристика галузі стада.....
3.2. Продуктивні якості стада.....
3.3. Технологія вирощування ремонтного молодняку великої рогатої худоби.....
3.3.1. Технологія годівлі ремонтних телиць.....
3.3.2. Технологія утримання ремонтних телиць.....
3.3.3. Деякі особливості росту та розвитку ремонтних телиць.....
3.4. Економічна ефективність вирощування ремонтного молодняку
Висновки
Пропозиції
Список літератури.....

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю

т - тонна

ц - центнер

кг – кілограм

г – грам

мг – міліграм

м - метр

км – кілометр

мм – міліметр

га – гектар

гол. – голів

шт. – штук

віт. – вітамін

корм.од. – кормові одиниці

грн. гривні

Вступ

Україна, найбільша за площею країна Європи, з давніми традиціями сільськогосподарського виробництва та досвідом працюючої й освіченої нації, що дає надію на відновлення та швидкий розвиток аграрного сектора в економіці держави. Це стає особливо актуальним у контексті зростаючої світової продовольчої кризи. У цих обставинах, виробництво достатньої кількості якісних продуктів харчування є ключовим завданням не лише для України, а й для світової спільноти.

На жаль, за період незалежності, з різних причин Україна втратила позиції провідної аграрної країни. У галузі тваринництва спостерігається постійне погіршення стану. Згідно зі статистичними відомостями, у вересні 2008 року чисельність великої рогатої худоби в Україні становила приблизно 5,9 млн. голів, що на 9% менше порівняно з тим же періодом 2007 року. При цьому кількість корів на зазначену дату знизилася на 6,5%, а показник народжуваності телят в останні роки в деяких регіонах становив 70-75 голів на 100 корів. Низька продуктивність та показники відтворення великої рогатої худоби призводять до збитковості виробництва продукції скотарства

Одним з ключових факторів збільшення продуктивності великої рогатої худоби є належне вирощування молодих тварин.

У країнах з розвиненим молочним скотарством (таких як США, Швеція, Нідерланди, Данія, Великобританія, Німеччина, Японія, Ізраїль та інші), нині основна увага приділяється інтенсивному вирощуванню ремонтних телиць. Метою є їхнє запліднення у віці 15-17 місяців та отримання першого теляти у 24-26 місяців. Практичний досвід свідчить про неефективність як занадто раннього, так і запізненого запліднення телиць. Зменшення інтенсивності вирощування (коли перше теля з'являється у віці 33-36 місяців) спричиняє зниження молочної продуктивності дорослих корів, зростання витрат на оновлення стада та зменшення прибутків агропідприємства. Наприклад, згідно з поточними рекомендаціями в США, телиці швіцької та голштинської порід під час запліднення повинні мати

живу масу 340-365 кг та висоту в холці 162-167 см. Для айширської, гернзейської та молочної шортгорнської порід ці показники становлять 298-320 кг та 154-160 см відповідно, а для джерсейської – 274 кг та 152 см. При цьому графіки росту залежать від особливостей породи та передбачають, зокрема, для голштинських і джерсейських телиць живу масу у 18-місячному віці 419 і 320 кг відповідно, а у 24-місячному – 506 і 366 кг. За умов інтенсивного вирощування на багатьох фермах телиць осіменяють у 15-місячному віці за живої маси 350-370 кг, забезпечуючи подальше належне вирощування нетелей .

Оптимізація процесу вирощування молодняка великої рогатої худоби в традиційних умовах, які продовжують бути основною формою виробництва у тваринництві, залишається однією з актуальних проблем. Наразі, з огляду на наявні економічні труднощі, недостатнє впровадження сучасних технологій ведення тваринництва в умовах ринкової економіки, високу собівартість продукції та низьку продуктивність тварин, одним із ключових завдань є пошук та розробка більш ефективних форм господарювання у тваринництві. Ці форми повинні враховувати як невисоку продуктивність поголів'я, так і його обмежену чисельність.

Метою цієї дипломної роботи було вивчення та аналіз технології вирощування ремонтного молодняка великої рогатої худоби в умовах агрофірми «Кодима» Подільського району Одеської області.

Для досягнення поставленої мети були визначені такі завдання:

- дослідити технологію вирощування ремонтного молодняка великої рогатої худоби;
- проаналізувати продуктивні та відтворювальні показники дійного стада в господарстві;
- вивчити особливості утримання та годівлі ремонтного молодняка в умовах агрофірми «Кодима»;
- провести економічний аналіз вирощування ремонтного молодняка.

РОЗДІЛ 1

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1 Технічні аспекти вирощування телят у профілакторний період

Відтворення великої рогатої худоби має першочергове значення в життєвому циклі тварин. Автори вважають лактацію лише побічним продуктом. Отже, прибуток сільськогосподарських підприємств, що займаються молочним скотарством, залежить від здатності корови до відтворення, тобто щорічного отелення. Нерідко цю здатність тварин обмежують помилки людини, такі як неточне визначення стадії статевої охоти, а також недоліки в годівлі та утриманні. Важливо підкреслити, що для ведення прибуткового молочного господарства ключовою умовою є наявність надійного джерела надходження в стадо ремонтних телиць з високим потенціалом молочної продуктивності. Проте постійне поліпшення стада можливе лише за умови, що вибраквані корови замінюються молодими тваринами з хорошою спадковістю, вирощеними в оптимальних умовах.

Сільськогосподарські підприємства або фермери, яким необхідно поповнити стадо здоровими племінними телицями, зазвичай організують їх цілеспрямоване вирощування у своєму господарстві.

До переваг вирощування власного ремонтного молодняку належать:

- можливість застосування селекційної програми, що враховує останні наукові та практичні досягнення;
- витрати на вирощування, у більшості випадків, менші, ніж закупівля телиць ззовні;
- можливість максимального використання кормів власного виробництва, наявної робочої сили, приміщень та обладнання;
- зменшення ризику занесення інфекційних захворювань на ферму;
- продаж надлишкового молодняку є додатковим джерелом доходу.

Технологія вирощування молодняку великої рогатої худоби полягає у створенні таких умов годівлі та утримання, які сприяли б розвитку бажаних якостей, кращому засвоєнню тваринами поживних речовин з корму, інтенсивнішому росту та розвитку організму, високій конверсії корму в продукцію, отриманню в подальшому здорового приплоду та формуванню стійкої здатності передавати у спадок селекційні якості.

Виростити здорових, добре розвинених, стійких до несприятливих зовнішніх факторів високопродуктивних тварин, здатних економно використовувати корми, можливо лише тоді, коли в процесі вирощування враховуються особливості їхнього росту та розвитку в окремі вікові періоди.

У молочному тваринництві виділяють три етапи вирощування молодняку: початковий (молозивний), молочний та післямолочний.

Тривалість початкового періоду обумовлена терміном формування активного (гуморального) імунітету в організмі теляти, що зазвичай займає від 14 до 21 дня. Пасивний (колостральний) імунітет формується протягом перших 12-24 годин життя новонародженого внаслідок споживання повноцінного материнського молозива. За умови своєчасного та достатнього надходження молозива, у сироватці крові 1-3-добового теляти виявляється 2% гамаглобулінів, які є основними носіями материнських антитіл, що забезпечують специфічний захист організму від патогенних та умовно патогенних мікроорганізмів. Травна система новонародженого в перші години життя є недосконалою (спостерігається підвищена здатність до всмоктування слизової оболонки тонкого кишечника), а молозиво містить інгібітор певних ферментів. Потрапляючи до тонкого відділу кишечника, імуноглобуліни молозива з їх антитілами засвоюються епітеліальними клітинами слизової, звідки транспортуються до лімфи та крові. Цей процес триває від 24 до 48 годин. За відповідних умов годівлі та утримання теляти, отриманих імуноглобулінів вистачає для підтримки колострального імунітету протягом 15-20 днів, до моменту розвитку власного активного імунітету.

Під час вирощування ослаблених телят зі значно зниженою масою (на 30% і більше) потрібно особливо ретельно дотримуватися ветеринарно-санітарних норм. У таких телят спостерігається низька природна опірність, ослаблення травних функцій, порушення водно-сольового обміну та інші проблеми. Тому телятам-гіпотрофікам у перші години життя, за 30 хвилин до першого випоювання молозива з пляшки через соску, рекомендовано дати 1,5-2 л 1%-вого розчину хлористого калію. Це сприяє активації діяльності шлункових залоз, прискорює виведення меконію та нормалізує водно-сольовий обмін. Перед подальшими годуваннями молозивом телятам також необхідно випоювати підсолену (у формі 1%-вого розчину хлористого натрію) кип'ячену та охолоджену до 30-35°C воду.

Телятам великих порід, народжена вага яких перевищує 41 кг, можна давати 4 л молозива, тоді як телятам вагою 23-37 кг при народженні слід випоювати 3 л. Не рекомендується дозволяти телятам смоктати вим'я для отримання молозива. Хоча ссання вимені може посилювати всмоктування імуноглобулінів, дослідження показують, що 25-40% телят, залишених з матір'ю, не споживають достатньої кількості молозива, необхідної для формування належного рівня пасивного імунітету.

На думку вчених, існує тісний взаємозв'язок між рівнем опірності організму, приростом живої маси та своєчасністю випоювання молозива теляті. З біологічної точки зору, більш доцільним є отримання телям молозива шляхом природного підсосу. При безпосередньому ссанні молозива з вимені корови теля отримує його в чистому, незабрудненому вигляді та за оптимальної температури. Крім того, під час ссання молозиво надходить невеликими і частими порціями, змішуючись зі слиною, і проходить по стравохідному жолобу, минаючи рубець, сітку та книжку. У цей період стравохідний жолоб добре розвинений, і його рефлексорне змикання відбувається у момент надходження молока до ротової порожнини.

Треба мати на увазі, що теля народжується моногастричною твариною, тобто з 4 відділів шлунку функціонує лише один – сичуг, де відбувається

ферментація молозива і молока. У дорослих жуйних тварин більша частина корму перетравлюється в передшлунках: рубці, сітці і книжці. У телят в ранньому віці передшлунки не розвинені і не призначені для ферментації і засвоєння молочних продуктів. Період розвитку теляти в корову проходить через формування – першого і самого великого відділу жуйних тварин.

Телята з'являються на світ з уже сформованим сичугом, проте їхні передшлунки ще недостатньо розвинені. Протягом першого місяця життя теляти, корм зазвичай не потрапляє до передшлунків. Лише у разі неправильного годування, коли теля п'є швидко та у великих об'ємах, молоко може випадково потрапити до рубця. Там воно починає гнити, що є однією з основних причин різноманітних захворювань.

Об'єм сичуга зростає інтенсивніше ще до народження теляти, тоді як передшлунки активно розвиваються вже після появи на світ. При народженні орієнтовний об'єм сітки та рубця у телят становить від 0,5 до 1,6 літра. До віку 4-6 тижнів ці частини шлунка складають 56-62% від загального об'єму, а вже до 3-4 місяців їхній розмір стає майже таким же, як у дорослої тварини, досягаючи 87% від всього шлунка.

Дослідження показали, що у щойно народженого теляти повна здатність стінок травного тракту пропускати корисні речовини молозива триває лише 24 години після появи на світ. Найвища проникність кишкової стінки спостерігається протягом перших 6 годин після народження, потім вона поступово знижується протягом наступних 12 годин, а після цього різко падає.

У процесі розвитку травного апарату теляти та зміни його потреб у поживних речовинах виділяють такі етапи: рідкого годування, перехідний та етап функціонування рубця. Саме тому переводити телят на сухий тип годівлі рекомендовано якомога раніше.

Споживання молозива телям через смоктання сприяє його кращому змішуванню зі слиною. При вирощуванні під коровою телята рідше страждають від шлунково-кишкових захворювань. У їхній крові міститься

набагато більше імуноглобулінів, що позитивно впливає на виживання молодняка порівняно з ручним вигоюванням. З загального приміщення телят переміщують в окремі бокси (бажано металеві, пофарбовані) з дерев'яною підлогою та підстилкою, де вони перебувають 15-20 днів, отримуючи молоко матері через соскову поїлку.

При ручному вигоюванні за допомогою гумової соскової поїлки з отвором 2-3 мм, що відповідає нормі, імітується природний процес смоктання. Якщо ж отвір занадто великий, молозиво (молоко) тече стрімким потоком, потрапляючи до сичуга навіть швидше, ніж при годуванні з відра, і при цьому практично не змішується зі слиною. У такій ситуації частина молозива (молока) може потрапити до рубця та сітки, де утворюється твердий згусток казеїну. Цей згусток згодом загниває, спричиняючи токсичний розлад травлення (диспепсію).

Відповідно до цієї технології, телята повинні смоктати молоко протягом 12-18 годин, що зазвичай збігається з виділенням посліду. Продовжувати підсосне утримання понад цей термін не рекомендується через кілька причин. По-перше, на другий і наступні дні надої молока у корів суттєво зростають, і телята не випивають його повністю. Залишки доводиться здоювати вручну або за допомогою апарату, що створює додаткові трудові витрати. По-друге, тривале підсосне утримання ускладнює формування у корів стійкого рефлексу виділення молока при машинному доїнні. По-третє, чим довше телята перебувають під коровою, тим більше місць у родильному відділенні потрібно. Нарешті, тривале спільне утримання теляти та корови після отелення в одному боксі збільшує ризик інфікування. На 2-3 день після пологів у корови можуть розвинутиися запальні процеси. Спостереження показують, що протягом перших 2-3 днів теляті необхідно давати молозиво 4-5 разів на добу, а потім – 3-4 рази на день.

Головну роль у забезпеченні стабільного функціонування біосистеми "корова-теля" після народження відіграє правильний режим годівлі новонародженого, який передбачає максимальне використання молозива з

особливим акцентом на досягнення оптимального середньодобового приросту живої маси теляти в перші 10 днів життя. Вчені стверджують, що цей технологічний аспект критично важливий, адже молозиво, єдине джерело харчування в цей період, має унікальний хімічний склад, максимально адаптований до фізіологічних потреб новонародженого теляти, слизова оболонка кишок якого ще не покрита захисним слизом, а травна система практично не виробляє ферментів для перетравлення їжі.

Дослідження показали, що за 10 днів молозивного періоду обсяг спожитого молозива значно впливає на якість і темпи розвитку телят. У контрольній групі телята отримали 50 кг молозива, у той час як дослідна група — 72 кг. Телята з дослідної групи отримали на 34,7% більше сухих речовин, включаючи білки (на 14,1%) та жири (на 41,9%), що забезпечило підвищення інтенсивності приросту маси на 72%. Такі тварини характеризувалися ранішою статевою зрілістю, успішним заплідненням та більшою молочною продуктивністю після першої лактації. Варто зазначити, що новонароджені телята з'являються на світ стерильними — їхній первородний кал ще не містить бактерій, оскільки плацента не пропускає більшість материнських антитіл. Гамма-глобуліни не передаються плоду через кров матері, і тому новонароджене теля вкрай вразливе до патогенної мікрофлори навколишнього середовища.

Лише материнське молозиво, насичене антитілами, забезпечує необхідний захист і зміцнення імунітету. У зв'язку з тим, що склад молозива змінюється щогодини, важливо забезпечити його подачу телятам уже в перші години після народження. Особливістю молозива є його підвищений вміст білків — у 6–6,5 рази більше порівняно зі звичайним молоком, особливо глобулінів. Уже через кілька годин після отелення концентрація білків значно знижується через зменшення фракції імунолактоглобулінів. Для профілактичного догляду за телятами розроблено кілька технологічних способів годівлі. Найкращим варіантом визнано штучну годівлю через соскові напувалки, які дають змогу регулювати споживання та сприяють

покращеній підготовці корів до лактації. Цей метод потребує дотримання стандартів гігієни та ветеринарно-санітарних правил — регулярного миття та дезінфекції посуду, сосків напувалок і контролю розміру отворів для подачі їжі. Телятам рекомендується годувати свіже тепле (35°C) молозиво або молоко не менш ніж три рази на день. У разі ручного випоювання телята мають отримувати молозиво порціями по 1–1,5 л п'ять-шість разів на добу протягом перших двох днів життя. Категорично заборонено давати їм холодне, брудне чи молозиво від корів із маститом. Недотримання строків випоювання молозива може змусити телят контактувати з навколишніми предметами, що збільшує ризик інфікування організму патогенними мікроорганізмами та розвиток шлунково-кишкових захворювань.

1.2. Вирощування молодняка великої рогатої худоби у молочний період

Система цілеспрямованого вирощування ремонтних теличок передбачає повноцінне й раціональне харчування молодняка на всіх етапах його зростання. Основна увага приділяється дотриманню режиму та якості годівлі. У молочний період теличкам необхідно давати молоко одразу після доїння. Якщо воно охолело, обов'язково потрібно розігріти його до температури 36–37 °С. Це важливо, оскільки при температурі вище +33 °С молочний корм затримується у сичузі близько п'яти хвилин, водночас при +20 °С цей процес триває 3–4 години, а при +14–15 °С – аж 6–6,5 годин.

Годівля молодняка виключно незбираним молоком є економічно недоцільною через високу вартість цього продукту. Часто його замінюють знежиреним молоком або повноцінними заміниками. Хоча поживна цінність знежиреного молока майже вдвічі менша за незбиране, білки залишаються майже у повному обсязі, а відносний вміст білків у сухій речовині навіть вищий. Якщо господарство отримує знежирене молоко з молокозаводу, перед годуванням його слід обов'язково пастеризувати. Обсяг

випоювання молока або відвійок визначається залежно від схеми годівлі конкретного господарства.

Для ремонтних теличок молочних порід оптимальною нормою вважається 300–400 кг незбираного молока за період вигодовування. Знежиреного молока можна використовувати приблизно 500–600 кг, залежно від фінансових можливостей ферми. Якщо є доступ до високоякісних замінників молока, їх додають відповідно до рекомендацій виробника, одночасно скорочуючи кількість незбираного молока до 100–150 кг на голову. Обсяг споживаного тваринами незбираного молока визначається, зокрема, призначенням молодняка і наявністю заміщувальних продуктів, таких як відвійки чи ЗНМ (замінник незбираного молока). Заміну незбираного молока відвійками розпочинають поступово, починаючи з третьої декади життя теляти. Надмірний обсяг молока у раціоні гальмує розвиток шлунково-кишкового тракту теляти, що негативно впливає на здатність тварини засвоювати поживні речовини з рослинних кормів і концентратів.

Натомість збалансована система годівлі сприяє гармонійному розвитку молодняка. У сучасному тваринництві широко впроваджуються автоматизовані системи управління технологічними процесами, включаючи системи для напування телят підігрітим молоком. Наприклад, після ідентифікації теляти електронним датчиком система визначає його потребу у черговій порції рідкого корму. Вона готує розчин замінника молока потрібної температури й реєструє об'єм спожитого корму.

Додатково автоматично фіксуються показники життєдіяльності теляти, як-от швидкість ссання, або спроби повторної годівлі, що дозволяє належно реагувати на зміну його стану. За словами вченого, переваги автоматичних поїлок полягають у тому, що телята отримують теплий і свіжоприготовлений рідкий корм, який дається індивідуально з урахуванням їхніх потреб і розпорядку годівлі. Автоматизація зменшує витрати часу та фізичних зусиль працівників ферми і забезпечує моніторинг стану тварин. Такі системи також

дозволяють легко контролювати процес годівлі та оцінювати здоров'я поголів'я.

Розпочинаючи з 15 денного віку згодовують невелику кількість коренеплодів (кормовий, напівкормовий буряк, морква тощо), які підвищують біологічну повноцінність раціону, покращують перетравність, служать кращому засвоєнню поживних речовин.

Звичайно, що кращим коренеплодом для телят є червона морква, в 1 кг якої міститься 85 мг каротину. Згодовувати краще в подрібненому вигляді або в вигляді каші, яку добавляють в молоко по 50-100 грамів.

Із збільшенням у раціоні питомої ваги рослинних кормів коефіцієнти перетравності знижуються. Це відбувається до 7-місячного віку, після чого настає стабілізація процесу перетравності протеїну, що вказує на завершення становлення білкового обміну в організмі молодняку.

Корми, що згодовуються молодняку, повинні мати високі смакові якості, охоче поїдатися тваринами, добре засвоюватися; мати не менше 0,8 корм, од., а оптимальний вміст клітковини становить 18-22 % в сухій речовині.

Улітку, привчаючи телят до поїдання зелених кормів до 4-місячного віку добову даванку доводять до 12,5, а 6-місячного - до 20 кг. У розрахунку на 1 корм. од. у раціоні телят з 3 до 6 місяців повинно бути не менше 110 г протеїну .

До 6-місячного віку телятам у середньому згодовують 400-450 кг незбираного молока, 650-700 кг збираного молока, 300 кг сіна, 2000 кг комбікорму, 18 кг вівсянки, 270 кг силосу, 150 кг коренеплодів, 1700 кг зелених кормів, 2700 г кухонної солі, 3900 г кормового фосфату і 600 г преміксів.

При вирощуванні бугайців до 6-місячного віку згодовують 450-700 кг молока незбираного, 800-1000 кг збираного молока, 210-250 кг концкормів, 220-280 кг сіна, 250-300 кг силосу, 140-150 кг коренеплодів, 900-1000 кг зелених кормів. У структурі раціонів для бугайців оптимальним є 40-45%

концкормів, а для телиць 30-35%. На одну кормову одиницю необхідно забезпечити 120-130 г перетравного протеїну.

У структурі раціонів (у % за поживністю) для телиць за період від народження до 6-місячного віку в зоні лісостепу орієнтовно повинно бути в зимовий період молока незбираного 15,6, молока збираного – 11,9, сіна – 19,8, силосу кукурудзяного – 15,2, коренеплодів 4,0, концкормів – 33,5, у літній період молока незбираного – 15,2, молока збираного – 11,6, концкормів – 32,9, зеленої маси – 40,3, а в зоні Полісся в зимовий період молока незбираного – 19,2, молока збираного – 12,4, сіна – 19,8, силосу кукурудзяного – 12,7, коренеплодів – 4,1 та концкормів – 34,8 і в літній період молока незбираного – 16,2, молока збираного – 12,4, концкормів – 34,9 і зеленої маси – 36,5. В умовах зимової годівлі раціони молодняку обов'язково контролюють на вміст у них, мінеральних речовин і вітамінів.

Важливим елементом технології годівлі телят є напування водою. На 1 кг живої маси теля споживає в молочний період в 3-4 рази більше води, ніж доросла тварина. При недостатчі води телята стають в'ялими, малоактивними у них з'являються поноси, які часто не піддаються медикаментозному лікуванню. Тому воду треба давати вже в перші дні після народження: перші 15 днів 0,5-1,0, а потім 1-2 л води. Воду можна випоювати з соскових напувалок, або з відра через 2 години після виготовлення молочних кормів. Особливо треба слідкувати за безперебійним забезпеченням телят водою в літній період.

Ріст і розвиток телят, їх відтворні здатності, подальша продуктивність залежить від різних факторів, серед яких поряд з годівлею є умови утримання.

З 15-20 денного віку в більшості господарств передбачається групове утримання в станках чисельність не більше 10 голів. За групового утримання телята краще розвиваються, роблять більше вільних рухів в порівнянні з утриманням на прив'язі, зростає можливість для механізації, що підвищує продуктивність праці операторів (телятниць).

Для забезпечення телят водою в усіх станках обов'язково обладнуються групові поплавкові напувалки. Телята складно привчаються до автонапувалок, тому краще використовувати водопійні металеві корита.

Станки обладнують з металу, при цьому вони краще звільняються від бруду і гною, надійно дезінфікуються. Для зменшення корозії металу їх обробляють антикорозійним складом і фарбують.

В передній частині станка, де розташовані годівниці встановлюються обмежувачі, які зменшують контакт тварин.

Вміст станків з боксами бажано мати не більше як на 10 голів. Площа на 1 голову 1,2-1,5 м². в передній частині впродовж кормового проходу розташовують годівниці для концентрованих і грубих кормів. На протилежній стороні – бокси для відпочинку тварин.

З 2-3-місячного віку телят поєднують у групи по 15-20 голів площею клітки 1,5-2,0 м² на одну голову. У телятнику температура повітря повинна бути в межах - 12 -15°C, відносна вологість - 70%, припустима концентрація вуглекислоти - 0,25, аміаку - 0,02 мг/л, швидкість руху повітря в зимовий період - 0,3, у літній - 0,5 м/с .

В станках для телят молочного періоду, обладнують устрій для їх фіксації під час випоювання рідких кормів (молока, збираного і незбираного). Устрій закриває доступ телят до відер в момент роздавання рідких кормів. Застосовують фіксатори вилочного і ричажного типу. Відра для випоювання регулярно миються і дезінфікуються.

Телята повинні забезпечуватись достатнім фронтом годівлі залежно від віку і необхідною площею підлоги. Обов'язково біля телятника обладнується кормо-вигульний майданчик (з твердим покриттям) або літній табір з тіньовими наметами .

В останні роки дослідники і виробничники особливу увагу звертають на розробку технологічних варіантів утримання телят в зимовий час в приміщеннях полегшеного типу, з використанням дешевих будівельних матеріалів.

Теоретичною передумовою цього способу є те, що в перші 2-3 тижні життя теляти відбувається формування системи терморегуляції. Встановлено, що чим більша амплітуда коливань температури, тим більш пристосованим до цих коливань стає молодий організм.

Вивчення ефективності групового утримання телят з урахуванням розміру груп і щільності їх розміщення показало, що підвищення щільності за умов збільшення кількості тварин в станку, змінює їх поведінку і вони більш піддаються стресу. При чому рівень середньодобових приростів живої маси частіше вище у агресивних тварин, ніж у спокійних. З трьох до шести місячного віку площа підлоги 2 м² на тварину є економічно і біологічно обґрунтованою при утриманні не більше 8-10 голів в групі (станку).

Практика роботи господарств по вирощуванню молодняку великої рогатої худоби показали, що поряд з утриманням телят на глибокій підстилці або на суцільній дерев'яній підлозі, можливе застосування і щілинної підлоги. Так, в досліді по вивченню впливу на організм теличок утримання в зимовий період на щілинній підлозі, виготовленої з різних матеріалів, встановлено, що кращі прирости живої маси і оптимальне стирання копитного рогу було одержано в групі тварин, що утримувались на чавунній щілинній підлозі. Найбільше стирання копитного рогу спостерігалось за умов утримання на бетонній щілинній підлозі.

Групове утримання ремонтного молодняку широко розповсюджено, однак, на думку деяких вчених має свої недоліки. Адже, така технологія, зазвичай, пов'язана з переведенням тварин з однієї групи до іншої, переформуванням і доукомплектуванням груп. Це відображається на загальному стані тварин. Так, при введенні до сформованої групи нових особин рухова активність підвищується до 1,8 рази, кількість бійок збільшується до 8,3 рази, продуктивність знижується на 4%. Починаючи з 15-го дня життя, телятам починають давати невелику кількість коренеплодів, таких як кормовий буряк, напівкормовий буряк чи морква, які значно підвищують біологічну цінність раціону, сприяють покращенню травлення та

забезпечують краще засвоєння поживних речовин. Найкращим коренеплодом для телят вважається червона морква, адже в 1 кг цього продукту міститься в середньому 85 мг каротину. Найкраще згодовувати моркву в подрібненому вигляді або у вигляді каші, додаючи її до молока в кількості 50-100 г.

У міру збільшення частки рослинних кормів у раціоні телят коефіцієнт перетравності знижується до 7-місячного віку. Після цього відзначається стабілізація процесу перетравлення білків, що свідчить про завершення формування білкового обміну в організмі.

Раціон для молодняка повинен бути смачним, легко засвоюваним і охоче поїдатися тваринами, із харчовою цінністю не менше 0,8 кормової одиниці. Оптимальний вміст клітковини має становити 18-22% у сухій речовині.

Влітку телят поступово привчають до споживання зелених кормів. До 4-місячного віку добова норма доходить до 12,5 кг, а до 6 місяців – до 20 кг. При цьому в розрахунку на одну кормову одиницю раціон з 3 до 6 місяців має містити не менше ніж 110 г протеїну. До піврічного віку телята споживають приблизно:

- 400-450 кг цільного молока
- 650-700 кг збираного молока
- 300 кг сіна
- 2000 кг комбікорму
- 18 кг вівсянки
- 270 кг силосу
- 150 кг коренеплодів
- 1700 кг зелених кормів
- 2700 г кухонної солі
- 3900 г кормового фосфату
- 600 г преміксів

Для вирощування бугайців до піврічного віку використовують:

- 450-700 кг цільного молока

- 800-1000 кг збираного молока
- 210-250 кг концентрованих кормів
- 220-280 кг сіна
- 250-300 кг силосу
- 140-150 кг коренеплодів
- 900-1000 кг зелених кормів

У раціоні бугайців концентровані корми повинні складати близько 40-45%, а для телиць – 30-35%. На кожну кормову одиницю слід забезпечити 120-130 г перетравного протеїну.

В умовах лісостепу структура раціону для телиць від народження до півроку (у зимовий період) виглядає таким чином у відсотковому співвідношенні за поживністю:

- Цільне молоко – 15,6%
- Збиране молоко – 11,9%
- Сіно – 19,8%
- Кукурудзяний силос – 15,2%
- Коренеплоди – 4%
- Концентровані корми – 33,5%

У літній період:

- Цільне молоко – 15,2%
- Збиране молоко – 11,6%
- Концентровані корми – 32,9%
- Зелена маса – 40,3%

У зоні Полісся структура раціону відрізняється:

Зимовий період:

- Цільне молоко – 19,2%
- Збиране молоко – 12,4%
- Сіно – 19,8%
- Кукурудзяний силос – 12,7%
- Кор

1.3. Годівля та утримання ремонтних телиць в післямолочний період

Вирощування молодняку повинно базуватися на раціональному використанні біологічних особливостей розвитку тварин. Зокрема, кісткова тканина інтенсивно розвивається в утробному періоді, м'язова – протягом перших 12-14 місяців життя теляти, а жировий шар активно накопичується на пізніших стадіях розвитку. Організм молодих тварин має високий потенціал до засвоєння білка і його відкладення в тканинах.

За дослідженнями ВНДУТ, у прирості маси телят вміст білка у сухій речовині складає: 63,2% (1-6 місяців), 52,6% (6-12 місяців), 48,3% (12-18 місяців) і 44% (18-24 місяці). Зміст жиру у той же період зростає відповідно від 26,5% до 49,2%. При цьому кількість жиру, що відкладається на кожні 100 г білка, збільшується з 41,9 г до 111,8 г у віці від 6 до 24 місяців, тобто майже у 2,4 рази.

Результати вітчизняних та закордонних досліджень підтверджують негативний вплив надмірного жирового відкладення у тілі телиць на їхню подальшу молочну продуктивність. Тому основну увагу потрібно приділяти гармонійному розвитку тварин, а не відгодівлі на ранніх етапах, аби забезпечити їхню майбутню продуктивність.

У післямолочний період вигодовування здійснюється виключно рослинними кормами. Їхні раціони поступово наближаються до дорослих тварин, однак з урахуванням потреб у калорійності, перетравному білку, мінералах і вітамінах. Рекомендується забезпечувати 2,5-3 кг сухої речовини на кожні 100 кг ваги тварини щодня. Для шлунково-кишкового тракту молодняку важливо включати об'ємні корми для підготовки їхнього організму до споживання значного обсягу грубої кормової маси в майбутньому.

У стійловий період раціон включає силос (5-6 кг), сінаж (3-4 кг) та сіно (1,5-2,5 кг) на 100 кг живої маси тварини щодня. При дефіциті сіна його

можна частково замінити соломою ярих культур. Обсяг концентрованих кормів залежить від поживності основних компонентів раціону. У разі відсутності достатньої кількості білка у зимових кормах допускається використання карбаміду для телиць старше 12 місяців (20-25% від норми білка), але одночасно необхідне введення коренеплодів або меляси для уникнення проблем із здоров'ям.

Особливу увагу слід приділити забезпеченню балансованих потреб у мінеральних речовинах і вітамінах. Наприклад, у віці 7-12 місяців тваринам необхідно 20-17 г кальцію і 12-9 г фосфору на 100 кг ваги щодня. На другому році життя ці показники змінюються до 16-13 г кальцію і 8-9 г фосфору відповідно. У раціонах із високим вмістом силосу зазвичай є нестача фосфору, яку можна компенсувати кістковим борошном чи іншими добавками в дозі 20-40 г на голову щодня.

Дотримання режиму годівлі також має вирішальне значення. У жуйних процес споживання корму і його пережовування відбувається ефективніше за умови спокою і належного відпочинку. Тому потрібно створювати сприятливі умови для комфортного пережовування їжі. Наявність підстилки забезпечує оптимальні умови для підтримання здоров'я тварин. Однак ця система утримання має і свої недоліки, зокрема, необхідність значних витрат ручної праці на прибирання приміщень.

На відміну від цього, процеси напування та годівлі можуть бути повністю автоматизовані. Вільно-вигульна система утримання ремонтних телиць поки що не набула широкого застосування. Водночас досвід господарств, які впроваджували цей метод, демонструє його високу ефективність та переваги в порівнянні з іншими системами утримання. Вирощування молодняка на відкритих майданчиках стає доцільним із віку 6-9 місяців, коли тварини найкраще адаптуються до умов утримання під відкритим небом.

У країнах з розвиненим тваринництвом традиційно використовуються стійлово-пасовищна й стійлова системи утримання телиць та нетелів. З

економічної точки зору, а також з огляду на позитивний вплив на відтворювальні функції, здоров'я, довговічність тварин, більш ефективною вважається саме стійлово-пасовищна система.

При цьому по рівню молочної продуктивності обидві системи є приблизно рівнозначними, як свідчать наукові дослідження і практика багатьох країн. У Франції останнім часом все більше уваги приділяється пасовищному вирощуванню телиць. За традицією, ремонтних телиць молочних порід виганяють на пасовище у віці 12 або 18 місяців. Проте дослідження показали ефективність більш раннього початку пасовищного утримання — з 6 місяців. У таких умовах процент запліднення після першого осіменіння збільшився до 75,6% проти 66%, скоротився рівень вибраковки через безпліддя (2,6% проти 5%), а вік першого отелення зменшився до 24 місяців порівняно з традиційними 26 місяцями.

Польські експерти також визнають переваги стійлово-пасовищної системи вирощування телиць. У Німеччині застосовують дві основні системи утримання — стійлову та пасовищну. Остання користується більшою популярністю через її економічну вигідність та сприятливий вплив на ріст і розвиток тварин.

Досвід румунських науковців свідчить про ефективність безприв'язного способу утримання телиць у порівнянні з прив'язним. Такий підхід сприяє кращим приростам живої маси, зменшує падіж, а також скорочує витрати на обслуговування господарств. Крім економічних переваг, безприв'язне утримання позитивно позначається на здоров'ї, відтворювальних функціях і імунній системі тварин.

Телиці старше 15 місяців ділять на групи для осіменіння при досягненні маси тіла у межах 360-400 кг. Після підтвердження вагітності за допомогою ректального дослідження їх формують у окремі групи нетелів. У племінних господарствах регулярно контролюють прирости молодняка шляхом щомісячного індивідуального зважування та ведуть ці дані в племінну документацію або електронні бази.

Оптимальні середньодобові прирости повинні складати 500-700 г, а потрібна жива маса при осіменінні — 360-400 кг. Досвід показує, що первістки, отримані від бугаїв-поліпшувачів за таких умов, у першій лактації здатні продукувати від 4700 до 5000 кг молока.

1.4 Заключення з огляду літератури

За останні роки в Україні та сусідніх країнах накопичено цінний досвід впровадження ефективних технологій вирощування ремонтних телиць. До кожної клітки прикріплюють три відра: одне для кухонної солі та кормової крейди, друге — для вівсяної дерті, третє — для молока, теплої води та сінного настою. Між клітками розкладається високоякісне вітамінне сіно, яке телята починають споживати з перших днів життя. Телята отримують парне молоко двічі на день і сінний настій — у середині дня.

Трьохмісячних теличок відокремлюють від бугайців і переводять на безприв'язне утримання на глибокій підстилці у групах по 40–50 голів. У перший місяць їх годують незбираним молоком; з другого до четвертого місяця — заміником молока «Кальвомілк», а на п'ятому — сухим заміником «Гранулак» у поєднанні з концентратами. За перші шість місяців витрати кормів становлять: 180 кг незбираного молока, 630 кг заміника молока, 270 кг сіна, 270 кг сінажу, 180 кг силосу та 180 кг концентратів.

Осіменіння телиць проводять після досягнення ними живої маси 400 кг, після чого їх розміщують у спеціалізованих корівниках. Протягом трьох місяців до отелення проводиться ручний масаж вимені. Як результат, первістки приобського типу чорно-рябої породи здатні дати 6–6,5 тис. кг молока за лактацію, а в окремих випадках — до 8 тис. кг.

Система вирощування молодняка має включати такі ключові етапи:

- перевірка якості молозива за допомогою колострометра й випоювання лише перевіреного молозива;
- випоювання збірного молока з 4–5-ї доби;

- доступ телят до плющених зернових сумішей чи комбікорму та привчання до пиття води з 4–5-ї доби;
- «холодне» вирощування телиць в індивідуальних хатинках або клітках протягом перших двох місяців життя;
- використання не менш ніж 240 літрів незбираного молока на голову за 8 тижнів і раннє формування рубця завдяки введенню грубих і соковитих кормів;
- утримання телиць у групах по 8–10 голів до тримісячного віку та по 30–40 голів до шестимісячного віку;
- проведення ветеринарно-профілактичних заходів згідно з затвердженим планом;
- запобігання зниженню ваги після припинення випоювання молока шляхом згодовування 1,5 кг концентратів на добу;
- регулярний контроль росту (щомісячне зважування) та забезпечення досягнення статевої зрілості у віці 9–10 місяців при досягненні ваги, яка становить 40% від маси дорослої корови;
- запліднення телиць у віці 15–16 місяців за умови досягнення ними 60% маси дорослих тварин; - отримання отелень у 24–25 місяців при живій масі.

РОЗДІЛ 2

МАТЕРІАЛ, УМОВИ І МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ РОБОТИ

2.1. Місце та об'єкт досліджень

ТОВ «Агрофірма «Кодима» розташована у селі Лисогірка Подільського району Одеської області.

Відстань від головної садиби підприємства до районного центру, селища міського типу Кодима, становить 3 км, а до обласного центру, міста Одеси, – 242 км. Сполучення з районним центром забезпечується місцевою дорогою з твердим покриттям.

Рельєф території господарства є горбистим, що типово для лісостепової рівнини. Орні угіддя «Агрофірма «Кодима» розташовані в сприятливих ландшафтних умовах для вирощування більшості сільськогосподарських культур.

Грунтові води залягають на значній глибині і не мають прямого впливу на процеси ґрунтоутворення, за винятком річкових долин та незначно виражених заплавноїх терас. У деяких випадках ґрунтові води проявляються на схилах, що спричиняє формування засолених ґрунтів.

Середньорічний обсяг опадів становить 385 мм. Найбільша кількість опадів фіксується у період із серпня по жовтень. Весняний та осінній періоди характеризуються підвищеною вологістю, із середньомісячним рівнем опадів 45-48 мм. Отже, запаси вологи у ґрунті до початку вегетаційного періоду є достатніми.

Вегетаційний період є тривалим, він стартує у другій декаді березня – першій декаді квітня і триває до кінця жовтня, що складає приблизно 7,5-8 місяців. Сума активних температур за вегетаційний період сягає 6000°C.

Середньорічна температура повітря становить +8,5°C. У найспекотніший період (липень) середньомісячна температура досягає +28,5°C. Безморозний період триває 180-185 днів.

Сніговий покрив є нетривалим, але стійким, його висота не перевищує 25 см.

Ґрунти основного земельного фонду господарства представлені південними чорноземами та їхніми різновидами.

Загальний стан господарства оцінюється за такими показниками, як наявність та ефективність використання земельних ресурсів, стан кормової бази, кількість поголів'я сільськогосподарських тварин та їхня продуктивність, а також інші супутні фактори. Загальна площа земельних угідь станом на 1.01 поточного року ТОВ «Агрофірма «Кодима» викладена в таблиці 1.

Таблиця 1

Земельні угіддя «АФ «Кодима», га

Угіддя	Роки		
	2023	2024	2025
Сільгоспугіддя, га	3095	3095	3095
з них рілля	1691	1691	1691
Пасовище	506,8	506,8	506,8
Багаторічні насадження	34	34	34
Всього землі, га	3946	3946	3946

Згідно з даними таблиці 1, протягом останніх трьох років сукупна площа земельних угідь підприємства залишалася сталою і становила 3946 гектарів. Частка сільськогосподарських угідь у структурі землекористування складає 78,43%, орних земель – 42,85%, а пасовища займають 12,84%. Зміни площ та урожайності кормових культур, що відбувалися в господарстві за останні три роки представлені в таблиці 2.

Таблиця 2

Площі та врожайність кормових культур

Назва культури	Площа, га			Урожайність, ц/га		
	Роки			Роки		
	2023	2024	2025	2023	2024	2025

Кукурудза на силос і зелений корм	110	100	101	88	110	115
Кормові коренеплоди	71	75	78	370	410	418
Однорічні трави на зелений корм	80	83	78	71	100	95
Багаторічні трави на зелений корм	60	62	65	48	65	72
Всього кормових	321	320	322	-	-	-

Аналіз даних таблиці 2 показує, що у період 2023-2025 років площі, виділені під кормові культури, залишалися практично незмінними, перебуваючи в межах 320-322 га, що становило 10,34-10,40% від загальної площі сільськогосподарських угідь агрофірми. Відзначено невелике зростання посівних площ кормових коренеплодів (на 4,00-5,63%) та багаторічних трав на зелений корм (на 3,33-4,84%). Площі під кукурудзою на силос і зелений корм були максимальними у 2007 році, зменшившись у 2024 році на 9,09% (10 га), а потім знову зросли на 1,0% (1 га) у 2009 році. Що стосується однорічних трав, їхні площі збільшилися на 3 га (3,75%) у 2024 році, але зменшилися на 5 га (6,02%) у 2025 році. При цьому, урожайність більшості кормових культур, вирощуваних у господарстві, щорічно підвищувалася: кукурудзи – на 4,55-25,00%, кормових коренеплодів – на 1,95-10,81%, багаторічних трав – на 10,77-35,42%.

Отже, незважаючи на відносно скромні площі (10,34-10,40%), відведені під кормові культури, і завдяки сталому зростанню їх врожайності, кормовий баланс господарства в останні роки був адекватним..

Про зміни чисельності поголів'я сільськогосподарських тварин свідчать дані таблиці 3.

Таблиця 2

Динаміка чисельності поголів'я сільськогосподарських тварин

Види тварин	Кількість, станом на 1.0, гол
	Роки

	2023	2024	2025
Велика рогата худоба, всього	256	265	270
в т.ч. корів	110	100	110
Свині, всього	485	980	1386
в т.ч. основних свиноматок	100	130	86
Птиці, всього	3498	2500	2210
Коней, всього	2	6	5

Аналіз даних таблиці 3 свідчить, що загальна чисельність великої рогатої худоби протягом досліджуваного періоду утримувалася на відносно стабільному рівні, складаючи 256-270 голів, з незначним щорічним приростом у межах 5-9 тварин. Кількість дійних корів у господарстві становила 100-110 голів. Найнижчий показник був зафіксований у 2024 році, проте вже у 2025 році чисельність відновилася до рівня 2023 року.

Щодо загального поголів'я свиней, то в господарстві спостерігається його щорічне збільшення на 406-495 голів, що еквівалентно зростанню на 41,43-102,06%. Водночас, кількість основних свиноматок характеризувалася значними коливаннями: зі 100 голів у 2023 році вона зросла на 30% (на 30 голів) у 2024 році, але потім скоротилася на 33,85% (на 44 голови) у 2025 році.

Негативна динаміка відзначається у загальному поголів'ї птиці. У 2024 році зафіксовано зменшення на 998 голів (28,53%) порівняно з 2023 роком, а у 2025 році — подальше скорочення на 290 голів (16%) відносно показників 2024 року.

Коней у господарстві використовують виключно як робочу силу, тому їхня загальна чисельність є невеликою і становить лише 5-6 голів.

На основі вищевикладеного можна зробити попередній висновок, що у тваринництві «Агрофірми «Кодима» спостерігається певна сталість. Проте,

пріоритетним напрямком серед галузей стало свинарство, тоді як у поголів'ї великої рогатої худоби значних змін за останні роки не відбулося. Водночас, у птахівництві господарства відзначаються певні труднощі.

2.2. Методика виконання роботи

Аналітичний розділ кваліфікаційної роботи був виконаний на базі молочнотоварної ферми ТОВ «Агрофірма «Кодима», розташованої у Подільському районі Одеської області.

Загальний опис господарської діяльності підприємства ґрунтувався на аналізі економічних паспортів, річних та фінансових звітів за період з 2023 по 2025 рік.

На підставі бонітувальних відомостей (форма 7-мол) було проведено аналіз породного, класового та вікового складу стада великої рогатої худоби. Показники молочної продуктивності дійних корів визначалися на основі контрольних надоїв та аналізу даних карток форми 2-мол.

Оцінювання показників відтворення стада на підприємстві здійснювалося шляхом аналізу даних «Журналу з відтворення стада великої рогатої худоби» (форма 3-ВРХ).

Моніторинг росту ремонтних телиць здійснювався шляхом індивідуального зважування тварин при народженні, а також у віці 3, 6, 9, 12 та 18 місяців. Ці дані фіксувалися у «Журналі реєстрації приплоду, вирощування та бонітування молодняку» (форма 3 мол). Також розраховувалися їх середньодобові прирости за певні вікові періоди.

Умови утримання ремонтного молодняку були проаналізовані на основі загального огляду ферми, її планування та зоогієнічних параметрів. Крім того, аналіз умов утримання тварин охоплював вивчення фактичних раціонів годівлі та кормового балансу господарства.

Економічна оцінка процесу вирощування ремонтного молодняку здійснювалася на основі даних бухгалтерського обліку підприємства.

3. РОЗРАХУНКОВО-ТЕХНОГІЧНА ЧАСТИНА

3.1. Характеристика галузі скотарства

В ТОВ «Агрофірма «Кодима» Подільського району Одеської області поголів'я великої рогатої худоби представлено українською червоною молочною породою голштинізованого типу. Всі тварини, що утримуються в господарстві відносяться до чистопорідних.

Розподіл дійного стада за класами наведено в таблиці 4.

Таблиця 4

Класний склад дійного стада ТОВ «Агрофірма «Кодима»

Клас	Роки					
	2023		2024		2025	
	голів	%	голів	%	голів	%
Перший	1	0,91	2	2,00	4	3,64
Другий	31	28,18	30	30,00	41	37,27
Некласні	78	70,91	68	68,00	65	59,09
Всього	110	100,00	100	100,00	110	100,00

Аналіз даних, представлених у таблиці 4, вказує на незадовільний рівень якісного розподілу молочного поголів'я. У цьому стаді відсутні тварини найвищих категорій – еліта-рекорд та еліта. Переважна частина стада (59,09-70,91%) класифікується як некласні тварини.

Проте, спостерігається певна позитивна динаміка у племінній роботі з поголів'ям. Наприклад, якщо у 2023 році до першого класу належала лише одна корова (0,91%), то у 2025 році цей показник зріс до 3,64% від загальної чисельності стада (94 голови). Аналогічно, кількість тварин, що відповідали II класу, збільшилася з 31 у 2023 році до 41 у 2025 році. Також простежується тенденція до зменшення чисельності некласних корів: з 78 особин у 2023

році до 65 у 2025 році. Зміни загальної структури стада великої рогатої худоби ТОВ «Агрофірма «Кодима» висвітлені з даних таблиці 5.

Таблиця 5

**Склад і структура стада великої рогатої худоби ТОВ «Агрофірма
«Кодима»**

Статеві-вікові групи	Роки					
	2023		2024		2025	
	голів	%	голів	%	голів	%
Корови, всього	110	42,97	100	37,73	110	40,74
в т.ч. I отелення	34	13,28	21	7,92	36	13,33
II отелення	28	10,94	27	10,19	19	7,04
III отелення	48	18,75	52	19,62	55	20,37
Нетелі	30	11,72	28	10,57	30	11,11
Телиці до одного року	38	14,84	34	12,83	36	13,33
Телиці старше року	31	12,11	34	12,83	30	11,11
Відгодівельне поголів'я	43	16,80	65	24,53	60	22,22
Бугаї	4	1,56	4	1,51	4	1,49
Всього	256	100,00	265	100,00	270	100,00

Аналіз даних таблиці 5 демонструє, що поряд із загальним збільшенням чисельності корів у 2025 році, в стаді відзначено зростання кількості первісток – на 15 голів у порівнянні з показниками 2024 року. При цьому чисельність корів третього та наступних отелень також зросла на 3 голови (5,77%). Частка нетелів у загальній структурі стада коливається в діапазоні 10,57-11,72% (28-30 голів). Кількість телиць до одного року становить 12,83-14,84% (34-38 голів), а телиць старше одного року – 11,11-12,83% (31-34 голови). Слід зазначити, що в умовах господарства застосовується природне

осіменіння, тому утримуються чотири племінні бугаї. В сучасних умовах ведення скотарства утримання бугаїв на фермі є економічно необґрунтованим і може вказувати на недостатній рівень зоотехнічної та племінної роботи зі стадом.

3.2. Продуктивні якості стада

В умовах ТОВ «Агрофірма «Кодима» основною продукцією, що отримують від стада великої рогатої худоби є молоко, ремонтний молодняк вирощують лише для власних потреб.

Основні виробничі показники галузі представлені в даних таблиці 6.

Таблиця 6

Виробничі показники молочного скотарства

ТОВ «Агрофірма «Кодима»

Показники	Роки		
	2023	2024	2025
Валове виробництво молока, т	316,03	285,00	319,55
Реалізовано молока, т	205,50	175,40	225,00
Товарність молока, %	65,03	61,54	70,41
Собівартість 1 ц молока, грн.	94,85	98,75	99,15
Середня реалізаційна ціна 1 ц молока, грн.	96,50	100,05	118,00
Витрати на 1 ц молока:			
- корм. од	1,75	1,45	1,40
- люд.-год.	5,67	4,80	4,76
Середньодобовий приріст великої рогатої худоби, г	412	418	420
Витрати на 1 ц приросту живої маси:			
- корм. од.	17,08	17,24	16,87
- люд.-год.	118,60	73,95	49,30
Собівартість 1 ц приросту живої маси великої рогатої худоби, грн.	1703,40	2103,24	1465,20
Рівень рентабельності молока, %	-34,97	-37,65	-29,59

Аналіз даних, представлених у таблиці 6, свідчить про збитковість виробництва молока в агрофірмі. Проте, у 2025 році спостерігалися деякі позитивні зміни. Зокрема, порівняно з 2024 роком, валове виробництво молока зросло на 12,12% (або 34,55 т), а обсяги реалізованого молока збільшилися на 28,28% (49,6 т). Це призвело до підвищення рівня товарності на 8,87%. До сприятливих факторів можна також віднести скорочення витрат на виробництво одного центнера молока – як у кормових одиницях (на 3,45-20,00%), так і в витратах робочої сили (на 0,83-16,05%). Однак, через зростання цін на корми, енергоносії та інші супутні витрати, собівартість одного центнера молока у 2025 році становила 99,15 грн. Цей показник був вищим на 0,41% (0,40 грн.) порівняно з 2024 роком та на 4,53% (4,30 грн.) порівняно з 2023 роком.

Щодо результатів вирощування молодняка та відгодівлі худоби, найменш успішним виявився 2024 рік. Саме тоді була зафіксована найвища собівартість одного центнера приросту живої маси, яка досягла 2103,24 грн. Це значно більше, ніж у 2023 році (1703,40 грн.) та у 2025 році (1465,20 грн.). За останні три роки спостерігалось незначне збільшення середньодобового приросту живої маси (на 2-6 г), а також зниження витрат кормів на один центнер приросту (на 0,37 у корм. од.) та скорочення трудовитрат (на 24,65-44,65 люд.-год.). Незважаючи на ці позитивні зрушення, рівень рентабельності молочного скотарства у 2025 році залишався низьким і становив лише 29,59%. Зміни молочної продуктивності дійних корів «Агрофірма «Кодима» наведені в таблиці 7.

Таблиця 7

Молочна продуктивність корів ТОВ «Агрофірма «Кодима»

Показники	Роки		
	2023	2024	2025
Річний надій молока на 1 корову, кг	2873	2850	2905

Середній вміст жиру в молоці, %	3,64	3,63	3,64
Кількість молочного жиру. кг	104,65	103,46	105,74

Згідно з даними таблиці 7, продуктивність поголів'я господарства є невисокою. Середньорічний удій на одну тварину у 2024 році зменшився на 0,80% (23 кг) порівняно з 2023 роком, проте вже у 2025 році він зріс на 55 кг (1,93%) відносно попереднього періоду. Вміст жиру в молоці також не зазнав суттєвих змін і протягом останніх років коливався у діапазоні 3,63-3,64%. Обсяг молочного жиру у 2025 році збільшився на 2,28 кг (2,20%) порівняно з показниками 2024 року та на 1,09 кг (1,04%) відносно 2023 року.

Репродукція стада на агропідприємстві також перебуває на задовільному рівні. Протягом 2023-2025 років від 100 корів було отримано 91-92 теляти щорічно. Тривалість сервіс-періоду корів знаходилася в межах 72-95 днів, міжотельного періоду – 353-385 днів, а сухостійного – 45-63 дні. Ремонтних телиць на фермі осіменяють у віці 18-20 місяців, коли вони досягають живої ваги 330 кг.

Загалом, аналіз основних продуктивних характеристик молочного стада та стану відтворення дозволяє зробити висновок, що у господарстві недостатньо уваги приділяється зоотехнічній та селекційній роботі у тваринництві.

3.3. Технологія вирощування ремонтного молодняку великої рогатої худоби

Основна мета вирощування молодняку – поповнення стада високопродуктивними тваринами. Щоб виростити худобу, яка в повній мірі проявляла генетично закладені можливості продуктивності, необхідно з

перших днів вирощування телят створювати оптимальні умови годівлі та утримання, що забезпечить нормальний ріст і розвиток тварин.

3.3.1. Технологія годівлі ремонтних телиць

На молочнотоварній фермі новонароджених телят утримують біля матері лише протягом першої доби. Протягом цього часу телята споживають молозиво у достатній кількості. З другого дня життя телятам починають випоювати молоко з відра, встановлюючи добову норму 6 кг. Цей обсяг розраховується таким чином, щоб уникнути порушень травлення. Протягом перших 5-10 днів частота випоювання становить 4-5 разів на добу. Починаючи з 4-го дня і до завершення профілактичного періоду (приблизно до 20-25 дня життя) телятам за годину до годування молозивом або молоком пропонують кип'ячену та охолоджену воду (температурою до 20-25 °С). Годівлю ремонтних телиць у господарстві проводять за схемою, що викладено в таблиці 8.

Таблиця 8

Схема годівлі ремонтних телиць у стійловий період

Вік		Добова дача, кг					Концентрат и		Мінеральна підгодівля	
		Молоко		сіно	силос	коренеплоди	вівсянка	суміш	сіль кухонна	преципітат
місяць	декада	натуральне	знежирене							
I	1-а	6		привч						
	2-а	6		0,1			0,1		5	
	3-а	5	2	0,1		привч	0,2		10	5
За 1-й місяць		170	20	2,0			3		150	50
II	4-а	4	4	0,2		0,2		0,3	10	10
	5-а	3	6	0,3		0,3		0,6	10	20
	6-а	3	6	0,5	привч	0,5		0,8	10	20

За 2-й місяць		100	160	10,0		10		17	300	500
III	7-а	2	7	0,7	0,5	0,5		0,8	15	20
	8-а	1	7	1,0	1	1		0,8	15	20
	9-а	1	6	1,3	1,5	1,5		0,8	15	20
За 3-й місяць		40	200	30	30	30		24	450	600
IV	10-а		6	1,5	2	1,5		1	15	20
	11-а		4	1,5	2	1,5		1,2	15	20
	12-а		2	1,5	3	2		1,5	15	20
За 4-й місяць			120	45	70	50		37	450	600
V	13-а			2,0	3	2		1,7	20	25
	14-а			2,0	4	2		1,7	20	25
	15-а			2,5	5	2		1,7	20	25
За 5-й місяць				65	120	60		51	600	750
VI	16-а			2,5	5	2		1,6	25	30
	17-а			3,0	6	2		1,6	25	30
	18-а			3,0	7	2		1,6	25	30
За 6-й місяць				85	180	60		48	750	900
Всього		310	500	237	400	210	3	177	2700	3400

Згідно зі схемою, у перші 20 днів телицям щоденно згодують по 6 кг природного молока. З початком третьої декади частину натурального молока поступово замінюють відвійками, а до кінця першого місяця введення натурального молока припиняють повністю. З дев'ятої декади поступово зменшують обсяг відвійок, і наприкінці четвертого місяця їх повністю виключають із раціону.

Починаючи з місячного віку, вівсяну кашу замінюють комбінованими кормами, складеними з меленого вівса, кукурудзяного зерна, пшеничних висівок, макухи, трав'яного борошна, кормових дріжджів і кісткового борошна. До п'ятого місяця добова норма концентрованого корму зростає до 1,7 кг, а загальна кількість концентратів за перші пів року становить 180 кг. До соковитих кормів телят привчають із місячного віку.

Спочатку вводять у раціон кормовий буряк у кількості 200 г на добу. Із шостої декади телят привчають до силосу, поступово збільшуючи його кількість таким чином, щоб до завершення молочного періоду вони споживали до 7 кг силосу і 1 кг буряку щодня. Соковиті корми сприяють підвищенню біологічної цінності раціону, покращують травлення і полегшують засвоєння

поживних речовин. Мінеральні добавки починають давати з другої декади життя, починаючи з солі, а з третьої декади додають преципітат. Протягом перших шести місяців життя молодняк отримує в середньому: 310 кг натурального молока, 500 кг відвійок, 237 кг люцернового сіна, 400 кг кукурудзяного силосу, 210 кг коренеплодів, 180 кг комбікормів, 2,7 кг солі та 3,4 кг преципітату. Далі годівлю ремонтних телиць у господарстві здійснюють за груповими раціонами з урахуванням віку та середньодобових приростів.

Кормові плани переглядаються щомісяця відповідно до потреб розвитку тварин. У стійловий період основними кормами для телиць є кукурудзяний силос, напівцукровий буряк і люцернове сіно. Із концентратів використовують дерть і макуху. У літній період застосовують зелену масу кукурудзи та люцерни в поєднанні з концентрованими кормами. Для підвищення вмісту сухої речовини додають подрібнену солому. Середньодобові раціони для різних груп ремонтних телиць наведені у таблицях 9 і 10.

Таблиця 9. Раціон годівлі ремонтних телиць у стійловий період при вирощуванні корів масою 400 – 450, вік – 10 міс., живою масою – 180-190 кг, середньодобовий приріст – 450-500 г.

Показники	Норма	Силос кукурудзяний	Бурак напівцукровий	Сіно люцернове	Макуха соняшникова	Дерть ячмінний	Сіль кухонна, г	Мононатрій фосфат	Глауберова сіль	Сірчанокисла мідь, мг	Сірчанокислий цинк, мг	Сірчанокислий кобальт, мг	Сірчанокислий марганець, мг	Йодистий калій, мг	Віт. Д3 в маслі, мл	Разом	± до норми
Маса корму	-	10	3	1	0,2	0,45	23	29	63	70	485	10	421	0,4	0,4		
Кормові одиниці	4,0	2,2	0,54	0,53	0,22	0,54										4,03	+0,03
Обмінна енергія, Дж	34,8	25	7,5	7,3	2,1	4,9										46,8	+12
Суша речовина, г	4,9	2,6	0,57	0,85	0,18	0,39										4,59	-0,32
Сирий протеїн, г	570	220	51	145	81	50										547	-23
Перетравний протеїн, г	370	120	39	107	64,8	38,7										369,5	-0,5
Сира клітковина, г	1075	580	33	241	25,8	26,1										905,9	-169,1
Крохмаль, г	480	220	12	16	5	200										453	-27
Цукор, г	335	30	240	28	12,6	14										324,6	-10,4
Сирий жир, г	215	80	30	15	15,4	11,7										152,1	-62,9
Сіль кухонна, г	23	-	-	-	-	-	23									23	-
Кальцій, г	34	14	2,7	15,5	0,94	0,69										33,83	-0,17
Фосфор, г	19	8	1,2	2	1,84	1,58		6,96								19,18	+0,18
Магній, г	10	5	0,9	3	0,96	0,59										10,45	+0,45
Калій, г	36	29	12,9	15,6	1,9	2,3										61,7	+25,7
Сірка, г	16	5	0,9	1,8	1,1	0,9			6,27							15,97	-0,03
Залізо, мг	295	620	69	668	43	45										1445	+1150
Мідь, мг	39	10	2,1	6	3,44	0,86				16,6						39	-
Цинк, мг	220	58	16,2	17,2	8	16,16					104,44					220	-
Кобальт, мг	3,2	0,3	0,06	0,55	0,04	0,12						2,13				3,2	-
Марганець, мг	245	42	53,1	42,5	7,2	7,7							92,5			245	-
Йод, мг	1,5	0,6	0,12	0,3	0,07	0,1								0,31		1,5	-
Каротин, мг	110	160	-	12	0,4	-										172,4	+62,4
Віт. D, тис. МО	2,9	0,5	-	0,25	0,001	-									2,149	2,9	-
Віт. E, мг	195	460	-	100	2,2	22,5										584,7	+389,7

Маса корму		6	9	0,5	1,23	30	79	54	104	466	9	426	0,8	0,07		
Кормові одиниці	4,6	1,32	1,71	0,11	1,46	0,11									4,6	-
Обмінна енергія, МДж	41,6	13,8	20,7	25	13,3										50,3	+8,7
Суша речовина, г	5,6	1,50	2,25	0,43	1,07	0,43									5,25	-0,35
Сирий протеїн, г	645	120	387	18	91										616	-29
Перетравний протеїн, г	420	60	243	3,5	105,8	3,5									412,3	-7,7
Сира клітковина, г	1230	336	657	187	71	187									1251	+21
Крохмаль, г	545	102	63,	4	546										715	+170
Цукор, г	380	264	108	3,5	38,1	3,5									413,6	+33,6
Сирий жир, г	240	36	54	6,5	32										128,5	-111,5
Сіль кухонна, г	30	-	-	-	-	30									30	-
Кальцій, г	39	13,2	40,5	1,6	1,6										56,9	+17,9
Фосфор, г	23	3,6	6,3	0,3	4,3		18,96								33,46	+10,46
Магній, г	14	2,8	8,2	0,4	1,6										13	-1
Калій, г	45	27,6	57,6	4,3	6,2										95,7	+50,7
Сірка, г	20	0,9	10,8	0,5	2,5			5,3							20	-
Залізо, мг	335	390	1080	180	123										1773	+1438
Мідь, мг	45	3,6	15,3	3,4	2,3				24,6						45	-
Цинк, мг	255	31,8	73,8	4,7	44,2					100,5					255	-
Кобальт, мг	3,7	1,02	0,18	0,26	0,3						1,94				3,7	-
Марганець, мг	280	41,4	103,5	20,6	20,9							93,6			280	-
Йод, мг	1,7	0,24	0,36	0,24	0,27								0,59		1,7	-
Каротин, мг	130	180	432	2	-										614	+484
Віт. D, тис. МО	4	0,012	0,45	0,002	-									3,536	4	-
Віт. E, мг	225	330	450	-	61,5										841,5	+616,5

**Аналіз раціону годівлі ремонтних телиць
у стійловий період віком 10 місяців живою масою 180 кг,
середньодобовим приростом – 450-500 г**

1. Структура раціону (віком 10 місяців):

- Соковиті корми – 67,99%
- Грубі корми – 13,15%
- Концентровані корми – 18,86%

2. Основні показники:

- Перетравний протеїн на 1 кормову одиницю – 91,69 г
- Вміст сухої речовини на 100 кг живої маси – 2,55 кг
- Концентрація енергії в 1 кг сухої речовини – 10,20 МДж (або 0,88 корм.

од.)

- Вміст клітковини у сухій речовині – 19,74%
- Цукро-протеїнове відношення – 0,88:1 - Співвідношення Са:Р – 1,76:1

Аналіз раціону ремонтних телиць у літній період (віком 14 місяців, маса 230–240 кг) середньодобовим приростом – 350-400 г:

1. Структура раціону:

- Зелені корми – 65,87%
- Грубі корми – 2,39%
- Концентровані корми – 31,74%

2. Основні показники:

- Перетравний протеїн на 1 кормову одиницю – 89,63 г
- Вміст сухої речовини на 100 кг живої маси – 2,28 кг
- Концентрація енергії в 1 кг сухої речовини – 9,58 МДж (або 0,88 корм.

од.)

- Вміст клітковини у сухій речовині – 23,83%
- Цукро-протеїнове відношення – 1:1
- Співвідношення Са:Р – 1,7:1

Аналіз показників і виявлення недоліків: Результати свідчать про деякі проблеми у рутинних практиках годівлі:

- Недостатній вміст сухої речовини: потреби телиць віком 10 місяців занижені на 6,22%, а для телиць віком 14 місяців – на 6,25%.
- Знижений рівень сирого та перетравного протеїну: хоч це й в межах припустимих відхилень.
- Критичний дефіцит сирого жиру: для телиць віком 10 місяців спостерігається недостача на рівні 29,25%, а для телиць у 14 місяців ця нестача досягає вже 46,46%.

Загалом раціони розроблені відповідно до норм годівлі, проте їх практичне застосування інколи неналежне, що може позначатися як негативний фактор на прирості і стані здоров'я молодняку.

Організація процесу годівлі:

- У стійловий період ремонтних телиць розміщують у телятниках з груповими годівницями. Фронт для годівлі складає 0,5–0,7 м на одну тварину.
- Соковиті корми роздають мобільним кормороздавачем РММ–5.
- Сіно роздають вручну з використанням кінної підводи.
- Концентровані корми теж видають вручну з врахуванням віку тварин.
- Для забезпечення організму мікроелементами в наявності постійно є кухонна сіль та відповідні добавки.

У літній період ремонтних телиць годують на кормовигульних майданчиках біля телятників. Зелену масу змішують із соломою і завантажують у групові годівниці також за допомогою кормороздавача РММ–5.

3.3.2. Умови утримання ремонтних телиць

Для організації процесу отелення корів і догляду за новонародженими телятами до 20-го дня життя на молочнотоварній фермі «Агрофірма «Кодима» було створено спеціальне родильне відділення з профілакторієм.

Тут забезпечуються всі необхідні зооветеринарні умови для нормального проходження родів, їх післяродового періоду, а також для отримання здорового потомства.

Родильне відділення розташоване в окремій будівлі. За 8-10 днів до очікуваного отелення корів переводять у родильне відділення. При появі ознак початку родів їх переміщують до окремих родильних денників розміром 3 x 4 метри.

Стінки денників виготовлені з дощок висотою 1,5 метра; також вони обладнані годівницями і автоматичними напувалками. Утримання корів здійснюється безприв'язно на підстилці з чистої соломи. Після народження телят корову залишають у деннику разом із потомством на одну добу. Пізніше телят переводять у профілакторій, де передбачені індивідуальні клітки типу Еверса розміром 1,2 x 1 x 1,2 метра.

Конструкція кліток виготовлена з дерев'яних дощок, а основа застеляється сухою та чистою соломою. Клітки встановлені на спеціальних ніжках висотою 0,4 метра. Після досягнення телятами 20-добового віку їх переводять із профілакторію до телятника. Під час переведення на ліве вухо тварини прикріплюється бирка, яка дублює номер, нанесений татуюванням на правому вусі.

У телятнику молодняк утримують у групових клітках із кількістю 5-10 голів, враховуючи їхній вік і вагу. Для утримання передбачені секції з бетонованими підлогами, а поруч із приміщенням облаштовано вигульний майданчик. За сприятливої погоди телят випускають на прогулянки. У телятнику передбачений кормовий проїзд шириною 2,1 метра для зручності прибирання гною.

Спочатку гній із секцій згортається до гнойового каналу, а потім видаляється за допомогою скребкового транспортера типу ТСН-3,0Б. Із телятника гній транспортується у тракторні візки і переміщується до гноєсховища. У кожній секції для напування телят встановлено від 4 до 5 індивідуальних напувалок типу ПА-1.

По досягненню телятами віку 5-6 місяців їх розподіляють за станом і призначенням. Ремонтних телиць переводять у спеціалізований телятник, де вони утримуються безприв'язно групами по 10-15 голів. Цей телятник також обладнаний вигульним майданчиком, а технологічні процеси з прибирання гною та напування залишаються аналогічними тим, що здійснюються у телятнику для молодшої групи.

Після того як ремонтні телиці набирають живу масу в межах 330-340 кг, їх парують, а у разі встановлення тільності переводять до групи нетелів для подальшого утримання відповідно до призначення..

3.3.3. Деякі особливості росту та розвитку ремонтних телиць

Важливим показником росту і розвитку молодого організму є жива маса, на основі якої можна судити про відповідність розвитку тварин встановленому стандарту та про стан його вгодованості

Динаміка живої маси ремонтних телиць «Агрофірми «Кодима» у порівнянні із стандартами, щодо української червоної молочної породи представлена в таблиці 11.

Таблиця 11

Динаміка живої маси ремонтних телиць ТОВ «Агрофірма «Кодима»

Показники	По господарству (за даними 2009 р.)	Стандарт породи
Жива маса, кг:		
- при народженні	28,8	-
- 3 місяці	79,5	-
- 6 місяців	143,4	160
- 9 місяців	187,7	215
- 12 місяців	235,2	262
- 18 місяців	320,5	355

Аналіз даних показує, що ремонтні телиці не досягають стандартних показників породи на жодному етапі розвитку. Зокрема, їхня жива маса у 6-

місячному віці становила лише 89,63% від норми, у 9-місячному – 87,30%, у 12-місячному – 89,77% та у 18-місячному віці – 90,28%.

Щодо середньодобових приростів живої маси ремонтних телиць (за інформацією 2009 року), вони були такі:

- з 3 до 6 місяців – 694,56 г на добу;
- з 6 до 9 місяців – 481,52 г на добу;
- з 9 до 12 місяців – 516,30 г на добу;
- з 12 до 18 місяців – 467,40 г на добу.

Загалом, за весь період вирощування ремонтного молодняку від народження до 18-місячного віку, середній добовий приріст живої маси на підприємстві склав 532,78 г.

Отже, процес вирощування ремонтного поголів'я на даному підприємстві вважається задовільним.

3.4 . Економічна ефективність вирощування ремонтного молодняку

Однією з задач дипломної роботи було визначення економічної ефективності вирощування ремонтного молодняку в умовах господарства. Вона представлена даними таблиці 12.

Таблиця 12

Економічна ефективність вирощування ремонтних телиць в ТОВ «Агрофірма «Кодима»

Показники	За даними 2025 р.
Середня жива маса 1 голови, кг:	
- при народженні	28,8
- 18-місячному віці	320,5
Середньодобовий приріст ремонтних телиць, г	532,78
Вік досягнення господарської зрілості, днів	585

Витрати на 1 ц приросту живої маси:	
- у корм. од.	16,87
- люд.-год.	49,30
Собівартість 1 ц приросту живої маси, грн..	15200
Рівень рентабельності, %	25,4

Аналіз даних таблиці 12 вказує на низьку економічну ефективність вирощування ремонтного молодняку в господарстві. Так, середня жива маса 1 теляти при народженні складає лише 28,8 кг, а у 18 місяців 320,5 кг при рекомендованих стандартах 355 кг, як наслідок телиці за період вирощування мають задовільні прирости, а господарської зрілості вони досягають лише у 19-20 місяців при вирощуванні ремонтних телиць відмічаються досить значні витрати робочої сили і помітні витрати кормів, як наслідок, собівартість 1 ц приросту живої маси складає 15200 грн., а рівень рентабельності 25,4%.

ВИСНОВКИ

1. Загальна площа сільськогосподарських угідь ТОВ «Агрофірма «Кодима» протягом останніх років зберігалася на рівні 3095 гектарів. Частка кормових культур становила лише 10,34-10,40%. Проте, незважаючи на незначне зростання їх врожайності, забезпеченість кормами була задовільною.
2. У 2025 році кількість корів зросла на 10% (на 10 голів), тоді як загальне поголів'я великої рогатої худоби збільшилося лише на 1,89% (на 5 голів). Дійне стадо переважно складається з тварин після третього отелення та старших. За результатами бонітування (оцінки), значна більшість корів (від 59,09% до 70,91%) віднесені до неklasних.
3. Молочна продуктивність дійного стада є невисокою: річний надій на одну корову становить 2850-2905 кг, а середній вміст жиру в молоці – 3,63-3,64%.
4. Протягом молочного періоду ремонтним телицям у господарстві згодовують 310 кг незбираного молока та 500 кг знежиреного молока. Привчання до споживання грубих кормів починається з першої декади, концентрованих – з другої, коренеплодів – з третьої, а силосу – з шостої декади.
5. Раціони годівлі ремонтних телиць у післямолочний період характеризуються припустимим дефіцитом сухої речовини та значною нестачею сирого жиру (лише 53,54-70,75% від норми). Крім того, фактична годівля тварин не завжди здійснюється відповідно до розроблених раціонів. Умови утримання ремонтного молодняку в господарстві намагаються наблизити до зоогієнічних нормативів.
6. Жива маса ремонтних телиць, вирощуваних в умовах ТОВ «Агрофірма «Кодима», становить лише 87,30-90,28% від норми. Їх середньодобовий приріст за період вирощування складає 533 грами на добу.

7. Собівартість виробництва 1 центнера приросту живої маси в господарстві становить 15200 грн. Як наслідок, рівень рентабельності є негативним і складає 25,4%.

ПРОПОЗИЦІЇ ВИРОБНИЦТВУ

Для підвищення ефективності вирощування ремонтного молодняку в умовах ТОВ «Агрофірма «Кодима» пропоную:

- переглянути раціони годівлі ремонтних телиць і збалансувати їх за вмістом сирого жиру, замінити солі мікроелементів на спеціальні премікси;
- обладнати вигульні майданчики навісами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

